

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

13. An ad advertendum damnum alienum teneatur quis corripere aliquem,
etiam si credat pejorem esse futurum? Ex p. 7. t. 3. r. 24.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

tur minus malum fratrem aliqua peccata committere, & postea omnino emendari, quam ipsum pergere in suis peccatis herere.

3. Sed Lorca in 2. 2. *D. Thoma, disp. 44. num. 11.* putat ut hæc sententia admittatur magna prudentia opus esse. Primum enim oportet, ut certa omnino sit spes futuræ utilitatis. Deinde expendendum est, quando fiet deterior in presenti: si enim timetur proruptio in aliquod inagnum peccatum, quod sit iniuria Dei, aut alterius, ut blasphemiam, vel homicidium, abstinendum est omnino a correctione: Si autem detrimentum spirituale præsens non sit adeo grave, & utilitas futura sit certa, licet correctione uti. Hæc Lorca.

4. Quæ Coninch *disp. 28. de Charitate, dub. 6. n. 98.* putat probabiliter dici posse, quando correptus ratione correctionis omnino credatur aliquem occisurum, tamen quando solum creditur blasphematurus, aut simile peccatum commissurus, quo non sit ita grauius nociturus innocenti, aut bono communi, credo omnino dicendum, talem corripiendum esse, si planè credatur posita correptione, tandem aliquando emendandus & saluandus, & aliàs damnandus. Et in hoc sensu putat intelligendum esse Valentiam, *D. Thom. & Adrianum.*

5. Vnde non desinat hic apponere verba Duallij in 2. 2. *D. Thoma, tract. de Charit. quest. 9. ar. 4.* Sic enim asserit: Quæret aliquis, an quando proximus ex correptione pro presenti tempore correptionis præuidetur futurus deterior, postea tamen, ex consideratione ipsius correptionis ad meliorem frugem, & mentem redibit, debeat illi abhiberi correptio, an verò omitti possit & debeat? Ratio dubitandi ex eo petitur, quòd etiam si in fine futura sit probabiliter hæc emendatio, tamen ad eam, non nisi per peccata aliqua, quorum causa est ipsa correctio fraternali, perueniet; atqui non sunt faciendæ mala, ut inde eueniant bona: ergo in eo casu non tenebitur quis ad correctionem fraternali; Nihilominus primò asserendum est, in eo casu, nos ad correctionem fraternali obligari, ut docent Adrian. in 4. *quest. de correct. fraternali.* Soto, Franciscus à Victoria, ut in *art. 6. quest. 33.* refert Bunes, præsertim quando præuidemus eum aliàs in peccato suo moriturum, & ex consequenti damnandum. Primùm, quia non est necesse ad correctionem fraternali, ut statim speretur emendatio, sed satis est ut tandem aliquando, etiam in fine vitæ proficiat. Secundò; Christus, præscribendo huius correctionis præceptum, insinuauit emendationem non tam citò contingere, sed interdum differri vsque ad denunciationem ad Ecclesiam, imò vsque ad excommunicationem, quæ post eam infertur: igitur quamuis non tam citò emendetur, sed potius obduretur, & irascatur, quando actu corripitur; non debet tamen quis à correptione desistere. Tertio, peccata illa, quæ post monitionem futura præuidetur, tandem remittuntur per finalem emendationem: ergo propter illa non debemus correctionem omittere, præsertim quando aliud, præter correctionem illam fraternali, remedium non occurrit. Quarto, ut optime docet Adrianus, finis præcipuus, vltimatus, & ad quem per se ordinatur correctio fraternali, est, ut saluetur proximus, qui quid illi in contrarium possit accidere: ergo etiam si præuidetur, etiam ex hac admonitione, & correctione peccata aliqua commissurum, dummodo in fine beneficio correctionis saluetur, non debet ipsa omitti. A Iuere tamen optime Lorca, habendam esse rationem peccatorum: nam si per correctionem debeat in peccatum aliquod grauius, puta blasphemiam horrendam contra Deum, & homicidium incidere, abstinendum esset ab ipsa correptione: quando autem detrimentum præsens, quod timetur, non est ita graue, etiam si forte lethale sit, non debet quis pro-

pterea à correptione cessare. Vnde ad rationem diuitandi allatam, respondeo, peccata illa, quæ ex correptione contingunt, esse per accidens, præter intentionem ipsius corripientis: nihil enim aliud intendit, præter illius emendationem, quo fit, ut correptionem fraternali non debeat propterea omittere, maxime verò, cum correctio sit per se, & suapte natura bona, & ab omni peccato præuis aliena. Hucque Duallius.

6. Sed ego, ut verum fatear asserendum puto rarò contingere, ut quis sub peccato mortali obligetur corripere eum, quem probabiliter putat in presenti fore deteriorem, & per impatientiam, atque contumelias contra corripientem, aut alios, de nouo peccaturum licet postea coniciat eum iri ex illa correptione emendatum. Ratio est, quia non tenentur homines tam procul respicere, sed satis est, ut videant, an in presenti obfutura sit correptio. Deinde, rarum est, aut saltem vix, ac ne vix quidem, probabiliter potest constare, vtrum qui in presenti videtur futurus ex mea correptione deterior, postea ex ista mea correptione emendetur: quo fit, ut rarò contingat, homines ad correptionem fraternali, in isto casu obligari; præsertim, cum peccata illa, quæ ex mea correptione committet eum ad perseverandum in peccato suo, de quo corripitur, disponant: hoc autem intelligendum est, nisi forte esset homo ille in extremo vitæ periculo; tunc enim, quia non amplius illi restabit vltimum ad salutem remedium, debemus correptionem impendere, eumque de animæ suæ detrimento serid admonere. Vide Duallium *supra*. Vide etiam circa præsentem questionem Reginaldum, *tom. 2. lib. 4. cap. 25. num. 338.*

RESOL. XIII.

An ad auertendum damnum alienum teneatur quis corripere aliquem, etiam si credat peiorem esse futurum? Ex p. 7. tr. 3. Res. 24.

§. 1. AD hunc casum sic respondet Coninch *de Charitate disp. 28. dub. 6. num. 107* Huc etiam referri potest illa correptio, qua quandoque tenentur uti etiam non superiores, quantum vis non sperent emendationem corripiendi, sed credant hunc ob eam grauius peccaturum: quando nimirum illa est necessaria ut Dei iniuria, vel illorum scandalum, aliorum peruersio, aut graue innocentis damnum impediatur. Vnde hæc correptio proprie assumitur, non ad emendationem aut punitionem delinquentis, (provt assumuntur fraternali & iudiciali) sed ad defensionem innocentis, & ad dicta mala impedienda.

2. Hinc quando audio aliquem coram aliis laudantem hæresim, aut contemnentem rationes quibus nostra fides probatur, aut dicentem, aut exercentem turpia cum periculo ne illi peruertantur: teneor eum corripere etiam si timeam ex tali correptione illum peiorem futurum: modò sit spes impediendi aliorum peruersionem.

3. Item si audiam aliquem coram aliis viro honesto grauius detrahenlem, teneor eum corripere, modò sperem hac ratione impedire ne alij ipsi credant quantumvis credam ipsum idèd grauius peccaturum.

4. Item si audiam aliquem coram aliis blasphemantem, si sine notabili incommodo possim, teneor eum corripere, etsi desperem eius emendationem; quia hac ratione quodammodò Deo suum honorem restituo. Ad hoc tamen non video teneor, quando alter idèd esset grauius blasphematurus; quia tunc mea correptio non cederet in Dei maiorem honorem, nisi forte esset necessaria ad impediendum aliorum scandalum

5. Ex his patet, hanc correptionem esse proprie defensionem innoentis iniuriam patientis, aut graue periculum incurrentis, & similem illi actioni, qua defendo vitam innoentis ab iniusto inualore: quod vtendo moderamine inculpatæ tutelæ licitè facio cum inuualoris interitu.

RESOL. XIV.

An qui certo non scit peccatum Fratris teneatur illum corripere?

Et an in Prelatis sufficiat suspicio, vel dubia cognitio, vt teneantur sub mortali inquirere peccata subditorum ad Correctionem faciendam?

Et quid de alijs, an teneantur inquirere peccata occultata aliorum? Ex p. 7. tr. 3. Ref. 6.

Sup. hoc in Ref. seq. §. vlt.

Sup. hoc infra in Ref. 24. §. 1. inter medium & finem, Verf. ac Ver. & in Ref. 25. §. Sed licet.

§. 1. **R**espondeo negatiuè, non enim obligat præceptum correptionis, nisi eum, qui peccatum fratris nouit: iuxta illud. *Si peccaueris in te frater tuus, &c. id est, te sciente, vt ante explicauimus. Neque tenetur is, qui priuata persona est, indagare, & inquirere aliorum peccata: ad eum finem, vt corripiat, sicut rectè docet S. Thomas 2. 2. quæst. 33. art. 2. ad 4. & Caietanus in Summa, verb. *Correctio fraternalis*, & Syluester eod. verb. n. 3. & alij communiter. Tum quia non cuius integrum est exploratorem agere vitæ alienæ; Effet enim contra illud Prouerb. 24. *No queras impietatem in domo iusti, & non vastes requiem eius. Tum quia scientia peccati alieni non est aliqua scientia iuris communis, quam omnes acquirere teneantur, sed cuiusdã particularis facti, ad quam idcirco procurandam non nisi ii tenentur, quibus peculiariter incumbit ex officio cura aliorum; vt neque ad indagandam necessitatem corporalem proximi. Tum denique, quia esset priuatis hominibus planè intolerabilis ea obligatio, cum sint innumerabiles proximi, de quibus æquè inquiri posset, num aliquo peccato sint obstricti, quod correptione indigeat. Accedit huc etiam expressa auct. ritas S. Augustini serm. 26. *de verbis Domini*, vbi præceptum illud correptionis explicaturus ita sermone suum inchoat; *Admonet, inquit, nos Dominus noster non negligere inimice peccata nostra; non querendo quid reprehendas, sed videndo quid corrigas. Et ita docet Suarez disp. 8. n. 1. Hurtadus de Médoza tom. 2. disp. 162. sect. 6. §. 48. Caspensis in cursu Theol. tom. 2. tract. 17. disp. 6. sect. 4. n. 9. Franciscus del Castilho in 3. Sentent. tom. 2. disp. 6. de Correct. quæst. 4. n. 3. Valentia tom. 3. disp. 3. quæst. 10. punct. 2. Vnde ex his Sanchez in Opusc. tom. 2. lib. 6. cap. 2. dub. 1. n. 3. & 4. rectè infert. scientem per auditum, vel rumorem, vel per signa dubia crimen fratris, non teneri corrigere; quia non certò scit. Nota tamen, cum Soto, pensandas coniecturas facientes rem probabilem, & conditiones personarum, atque ita aliquando (ait) licet insinuare fratri crimina sua, de quibus rumor spargitur, dummodo fiat prudenter, in Prelatis tamen sufficit suspicio, vel dubia cognitio: ij enim tenentur sub mortali inquirere peccata subditorum ad correptionem faciendam, & ex officio super gregem suam vigilare, & in alijs etiam dubijs occurrere; quamuis in priuata persona, vt corripiat, requiratur communiter supradicta moralis certitudo.***

Sup. his Prelatis in duabus Ref. not. præterita late à principio.

2. Nec obstat quod tenemur dare elemosynam corporalem ei, de quo dubitamus an ea indigeat: ergo tenemur etiam corripere eum de quo dubitamus an peccarit. Secundò quia charitas exigit vt non relinquamus proximum, in periculo ruinæ, quando dubitamus an peccauerit. Ita cum quibusdam alijs. Atrianus in 4. tract. de correptione fraternali §. Sed hæc opinio. 3. Sed hæc argumenta ad summum probant, charitatem

rem postulare, vt, quando dubitamus, aut saltem probabiliter suspicamur proximum esse in aliquo graui malo aut periculo, conemur eum eruire, quando id facili, & sine vilo incommodo alicuius momenti fieri potest. Secus est quando id fieri nequit sine graui incommodo, & præsertim si sit maius periculum, ne ei noceam, quam spes vt prosim; tunc enim, vt patet ex dicendis, teneor correptione abstinere. Illud autem in presenti casu accidit, quoties est dubium, aut etiã vtrimque æquè probabile, an proximus illud peccatum comiserit, quòd in eo videtur reprehendum.

4. Patet autem hoc, Primò, quia correptio est per se odiosa, & communiter dura ei, qui corripitur, & plurimè valde difficile est eam præsertim ab æquali, æquo animo ferre; vnde nisi valde prudenter fiat, faciliè correpti animum exasperat, maxime si hic de facto sit innocens, aut credat alteri non confitare de suo peccato; tunc enim faciliè eum habet pro calumniatore, aut saltem nimis suspicioso.

5. Probatur Secundò, quia si corripiamus proximum, quando est dubium an peccauerit, exponimus nos periculo, ne aut simus calumniatores, aut nimis suspicaces, aut saltem ne tales ab alijs arguamur. Item exponimus alterum periculo, ne vehementius in nos commotus grauius peccatum committat, quam sit illud de quo volumus eum corrigere. Hinc etiam Eccli. 11. optinè nos monet; *Prusquam interruas* (id est antequam reum citò exploraueris) *ne videris quemquam, & cum interrueris, corripe iusti.* Et ob hanc etiam causam Prouerb. 24. monentur nos *querere iniquitatem in domo iusti, vt scilicet dicamus nos multò minùs eam tanquam inuentam debere arguere, antequam constet eam ibi esse. Si enim valde odiosum, idè quod communiter illicitum, prout inquirere an alius peccauerit, multò magis odiosum est ipsum arguere fratrem tanquam peccatorem, antequam hoc ei constet. Et hæc omnia docet Corninch disput. 28. dub. 6. num. 88. cui ego licet libenter adhæream in tribus tamen casibus loquendo de priuatis personis; puto sufficere suspensionem, & dubiam cognitionem. Primus quando tale est peccatum quòd posset redundare in præiudicium, & detrimentum tertij, quale esset peccatum Hæresis, proditiõnis Principis, Ciuitatis, &c. Secundus, quando inuicem proximi mors; tunc enim non modò à peccato posset correptio liberare, verum etiam à morte æterna. Tertius, quando ellet spes probabilis, proximum non ad eò agrè laturum, si sub dubio admoneatur. Cuius tamen corripens in his Casibus obicere crimen tanquam certum, quia mendacium est intrinsecè malum, & non sunt faciendæ mala, vt eueniant bona. Et nostra sententiam tenet etiam Tullench in Decalogum, tom. 1. lib. 1. cap. 5. dub. 14. num. 1.*

6. Vnde Lorca in 2. 2. disp. 44. n. 4. rectè obseruat correptionem fraternali humano more, & regulariter non posse prudenter & vtiliter fieri, nisi quando certò constat peccatum: quoniam redargutio peccati pudorem ingerit, & molesta est, & innocenti iniuriola; nocenti verò, cuius peccatum non est manifestum, est grauis, & onerosa. Quare qui in dubio corripit, se potius exponit nocendi periculo, quam proficiendi, & magis ostendere videtur nimiam sollicitudinem, & suspensionem, quam feruorem charitatis. Præterea in dubio potius præsumendum est pro iustitia fratris quam contra. Quinimò, non solum quando est formale dubium suspendens iudicium, sed etiam si sit probabilis coniectura, & opinio peccati commissi, dummodo non sit moralis, & humana certitudo, qualem exiunt Authores allegati, neminem credo obligati ad corripendum, nisi fortè Prelatos ratione officij. Ita Lorca, & ego. Sed de hac quaestione infra etiam redibit sermo.